

Temanummer om naturvidenskab og religion

Af Michael Cramer Andersen, Jens Olaf Pepke Pedersen og Svend Erik Rugh, KVANT

Udgivelsen af et temanummer om naturvidenskab og religion er et gammelt ønske i redaktionen, og vi håber, at emnet vil have interesse – også udenfor den “snævre kreds” af naturvidenskabsfolk. Der har heldigvis været mange, som gerne ville bidrage til nummeret, hvilket afspejles i bredden af forfattere, der omfatter fysikere, astronomer, teologer samt filosofi- og videnskabshistorikere.

Det historiske forhold mellem naturvidenskab og religion fremstilles ofte som konfliktfyldt, men der er ikke enighed om dette. F.eks. skriver *Helge Kragh* i sin artikel, at det er en “næsten grotesk uoverensstemmelse med historiske data. Forholdet var et ganske andet, idet den moderne naturvidenskab på mange måder var kristendommens tro tjener og udsprang af tidens stærke religiøsitet”. Galileo Galilei så således ikke sin forskning som i modstrid med Bibelen, men i modstrid med nogle menneskers fortolkning af Bibelen, og for Newton var der heller ingen modstrid mellem naturvidenskab og tro. Som eksempel nævner *Helge Kragh*, at ifølge Newton var Guds aftryk synligt overalt i naturen og til enhver tid.

Tankegangen var, at der var en orden i naturen, man kunne afkode, og at det var en kristen pligt at studere både Bibelen og “Naturens bog”. Den samme grundholdning kan ses hos f.eks. Tycho Brahe, for hvem astronomien var et redskab til at udforske Guds love for himmelrummet, og hos Johannes Kepler, der så det heliocentriske system som et symbol på Treenigheden: Solen repræsenterede Gud, omgivet af Jesus Kristus (stjernerne) og Helligånden (det kosmiske rum).

Under oplysningstiden opstod den mekaniske naturopfattelse, som beskrev naturen som en stor maskine; et livløst system af materielle partikler, underkastet mekaniske love. Alt kunne tilsyneladende beskrives og forklares. Det betød imidlertid ikke, at religionen forsvandt, men at dens rolle blev en anden, og også i moderne tid har forskere været optaget af forholdet mellem naturvidenskab og religion.

Albert Einstein var således ikke bange for at bruge ordet “Gud”, når han skulle udtrykke nogle af sine tanker, og han har f.eks. udtalt, at “jeg tror på Spinozas Gud, der viser sig i kraft af den harmoni der findes i alt hvad der eksisterer, men ikke på en Gud der beskæftiger sig med menneskers handlinger og skæbne.”

I dag kan man måske sige, at naturvidenskab og religion ikke udelukker hinanden, men at de har adskilte roller og besvarer forskellige spørgsmål. Naturvidenskaben beskæftiger sig med spørgsmål, som hvad Universet består af og *hvordan* det fungerer, mens religionen beskæftiger sig med, *hvorfor* vi er her og hvad meningen med livet er.

Ifølge *Helge Kragh* var naturvidenskaben i perioden mellem Kopernikus og Newton et kristent projekt, men han afslutter også med at nævne, at der er tale om et historisk forhold, og at dette ikke i sig selv er et

argument for en nødvendig forbindelse mellem religion og videnskab.

Gennady Gorelik forsøger i sin artikel at besvare spørgsmålet, hvorfor den moderne naturvidenskab opstod i Europa og ikke i nær samme grad i andre af verdens store civilisationer. Hans synspunkt er, at den kristne kultur har været helt afgørende for ideen om, at Universet styres af dybe eksakte love.

Carl Henrik Koch fortsætter udviklingen hvor *Kragh* slutter og beskriver forholdet mellem “Gud og verden” fra Newton til Darwin. Forholdet mellem videnskab og religion ændredes fra at være foreneligt til at blive præget af konflikter. I oplysningstiden blev bibelkritikken stærkere. Geologer bestemte Jordens alder, og i biologien var det evolutionsteorien der udfordrede det religiøse verdensbillede.

Det har været reformationsjubelium i år og *John Rosendal Nielsen* stiller spørgsmålet, hvad reformationen har gjort for naturvidenskaben? Reformationen var en kritik af den katolske kirkes magt, og den katolske kirke svarede igen med en modreformation, som forsøgte at begrænse idéer, der ikke passede ind i kirkens verdensbillede, bl.a. gennem en officiel liste over forbudte bøger, som også omfattede videnskabelige ideer.

Hans Henrik Hjermitsev beskriver forholdet mellem religion og evolution. Her forklares forskellige trosretninger som “intelligent design”, “kreationisme” og “fladjordsteori”, hvoraf flere i dag har mange tusinde tilhængere.

Herefter diskuterer de to tvillingebrødre *Hans Fynbo* og *Johan Fynbo* deres personlige forhold til videnskab og religion. De er begge forskere i henholdsvis kernefysik og astronomi, men deres forhold til tro er forskellige.

Carsten Mulnæs diskuterer det gudsbegreb som den teoretiske fysiker Stephen Hawking udtrykker i sine populære bøger og tv-dokumentarprogrammer. For Hawking er Gud ikke nødvendig, men er det et problem for teologer, at Gud videnskabeligt set er unødvendig, eller er Gud “mere end nødvendig”?

Niels Henrik Gregersen diskuterer vores vanetænkning i opfattelse af tro og viden. En af disse vanetænkninger er, at engang hang verden sammen, men i dag lever vi i splittelsens tidsalder, hvor tro og viden er blevet hinandens konkurrenter. Men videnskaben bruger vi til at få noget at vide om verden og om os selv, mens vi bruger visdom og religiøs indsigt til at overveje, hvordan vi skal leve, og hvad vi skal tro. Denne skelnen foretog Augustin allerede i 400-tallet.

Endelig argumenterer *Ole Jensen* i sit indlæg for, at vi har brug for et nyt natursyn.

Vi håber at de mange gode bidrag vil skabe interesse og eftertanke hos læserne, og vi planlægger også i de kommende år at bringe flere artikler om forholdet mellem naturvidenskab og religion i KVANT.